

ADJECTIVE CARE DENUMESC COMPORTAMENTE ALE OILOR. CU APLICAȚIE LA GRAIURILE DACOROMÂNE SUDICE

ADJECTIFS DÉSIGNANT DES COMPORTEMENTS DES MOUTONS.
RECHERCHE APPLIQUÉE AUX PATOIS DE L'AIRE SUD
DU DACO-ROUMAIN

(Résumé)

Ayant pour point de départ le riche inventaire lexical qui se trouve dans les trois volumes du *Dictionnaire* consacré aux parlers de la moitié sud du domaine linguistique daco-roumain (Valachie, Olténie et Dobroudja), notre étude concerne une section du soi-disant vocabulaire pastoral, à savoir l'ensemble des adjectifs qui renvoient à un certain comportement animalier : l'habitude qu'ont quelques moutons de s'isoler du troupeau. Nous avons entrepris une classification de ces adjectifs du point de vue étymologique, de celui de la structure des mots et de celui de leur « motivation » – ce qui nous a permis de conclure qu'il s'agit *exclusivement de mots dérivés* en roumain (à partir surtout de radicaux hérités), que ces dérivés forment le plus souvent *des séries* organisées autour d'une même base (radical) et qu'ils renvoient, dans la plupart des cas, à un *repère local*, qui se rapporte au sème « marge ».

Cuvinte-cheie: adjective, vocabular pastoral, clasificare etimologică, comportamente ale oilor.

Mots-clés : adjectifs, vocabulaire pastoral, classification étymologique, comportement animalier.

Precizări preliminare

În articolul de față ne propunem să analizăm, sub aspect etimologic și lexico-semantic, denumirile pentru oi care apar în graiurile dacoromâne sudice. Inventarul de termeni cuprinde 25 de cuvinte-titlu: *alergătoare, arepelnică,*

arinatică, ariparnică, ariparniță, aripașă, aripă (folosit adjectival, în sintagma *oaie aripă* „oaie care întotdeauna umblă pe marginea turmei”; cf. DGS s. v. **áripă** 9°), *bătătarnică, bătătarniță, bitangă, căpiată, ceacâră* 1 5°, *iergheană, lăturașă, mărginară, mărginașă, prăștară, pripază, raznă, răzgușită, răznatică, răzneată, zbătătoare, zurlie* 2°, *zvăpăiată*. Materialul pe care ne propunem să-l analizăm este extras din *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice* (DGS).

Analiza pe care o întreprindem vizează modul de formare a cuvintelor enumerate (procedee derivaționale și/sau transferuri semantice, etimologie, viabilitatea în limbă, precum trăsăturile semantice comune acestei clase lexicale). În materialul supus cercetării se remarcă preponderența seriilor sinonimice pentru desemnarea unei trăsături specifice oilor: de exemplu, pentru „oaie care merge întotdeauna în a r i p a (a r e a p a) turmei” există o serie de patru sinonime, toate derivate de la *aripă* (*arepă*) prin adjoncțiunea unor sufixe diferite: *arepelnică, ariparnică, ariparniță, aripașă* (v. mai jos, sub 3.), la care se adaugă însuși cuvântul-bază, folosit adjectival cu un sens identic cu cel al derivatelor. Pe de altă parte, vom încerca să scoatem în evidență, prin analiza elementelor oferite de materialul dialectal, unele fapte de ordin social – pe lângă acelea de ordin strict lingvistic.

2. Descrieri semasiologice. Formarea termenilor

2.1. Criterii de departajare. Criteriul includerii unui termen în „paradigma” studiată de noi a fost, în primul rând, cel al desemnării unei clase (restrânse) de oi prin caracteristici comportamentale și, în al doilea rând, cel spațial – ca în cazul derivatelor de la (variante fonetice ale lui) *aripă* (ex. var. înv. *areapă*; v. 1.) < lat. *alapa*, din a cărui multitudine de sensuri este relevant, pentru seria lexicală de care ne ocupăm aici, sensul local („marginea cârdului”), așa încât animalul desemnat prin derivare este „oaie care întotdeauna merge la marginea cârdului” (cf. MDA, literele A-C).

2.2. Trăsături semantice comune. De fapt, majoritatea termenilor analizați au în comun acest sem spațial, [margine (a turmei)], aplicat unei particularități de comportament animal: modul obișnuit de a merge, izolat de restul turmei. Câmpul lexico-semantic de care ne ocupăm este, așadar, destul de unitar.

2.3. „Multiplicări” lexicale. Trăsătura comună pe care am semnalat-o are mai multe acoperiri lexicale; alături de *aripă* „margine”, seria derivatelor care o desemnează include: *alergătoare* (derivat de la *alerga*; aplicarea lui la oile care obișnuiesc să meargă pe marginea turmei se explică pornind de la sensul învechit de „parc vast, împrejmuț, în care erau ținute anumite animale și în care se organizau vânători”; cf. MDA, literele A-C), *lăturașă* (derivat de la *latură*, definit în MDA ca „lemn pus pe marginea ulucului pentru a nu permite buștenilor să sară în lături”, iar în DLR ca „obiect sau parte a unui obiect care se află, se pune la margine”) și *mărginară/mărginașă* (derivate de la *margine*;

cel de-al doilea este definit în MDA ca „lemn pus pe marginea drumului, a gardului, a plutei”); toate aceste formații se raportează la ideea de „margine”.

I. Serii lexicale

3. Seria derivatelor de la *aripă*

3.1. Sensul pastoral al lui *aripă* în alte descrieri. Din cei 25 de termeni supuși cercetării noastre, doar doi sunt înregistrați, atât în MDA, cât și în DLR, cu sensul din definițiile lexicografice prezente în DGS, în speță cu referire la oi: *aripă* 9° (MDA : „oile de pe laturile unei turme în mers”) și *mărginașă* (MDA: „care are obiceiul de a umbla la marginea turmei”). Sensul păstoresc al cuvântului *aripă* (și anume „latura, marginea unei turme de oi, locul îngrădit unde stau oile în timpul nopții”) este amintit și de Alina Celac (2007: 52); acest sens se întâlnește atât la aromâni, cât și la meglenoromâni (cf. DDA s.v., Capidan, *Megl.* III s.v.).

3.2. Serii derivative inedite. Cele două dicționare de referință înregistrează, alături de *aripă* cu sens local legat de particularitățile păstoritului, și derivatul *aripariță* (cu sensul deja menționat mai sus); în textele dialectale sudice, acestui unic derivat îi corespunde o serie complexă de variante lexicale, în sensul formării unei adevărate familii de cuvinte, derivate de la *aripă* prin atașarea unor sufixe diferite: *arepelnică*, *ariparnică*, *ariparniță*, *aripașă*. Este de remarcat, ca o particularitate a graiurilor sudice, folosirea *adjectivală* a lui *aripă* (*aripă* 9° din DGS, v. 1.), adică posibilitatea de a se combina cu substantivul *oaie* pentru a desemna aceeași trăsătură dialectală pe care o denumesc derivatele. Multiplicarea sinonimică prin combinarea aceleiași baze cu diferite sufixe adjectivale și în special prin neobișnuita conversiunea gramaticală a numelui-bază este o ilustrare a expresivității pe care o ating „codurile” dialectale prin mobilitatea neobișnuită pe care o au procedeele de desemnare în limitele unei raportări noționale destul de precise.

4. Seria derivatelor de la tema *bat-* < lat. *batt(u)ere*

Spre deosebire de seria sinonimică discutată sub 3., seria de care ne ocupăm acum prezintă, pe de o parte, dubletul *bătătarnică* - *bătătarniță*, creat prin derivare de la (*a se*) *abate*¹ < lat. *abbattere*, cu dezvoltare semantică specifică românei (cf. DA s. v.) și, pe de altă parte, adjectivul izolat *zbătătoare*, în aparență un derivat de la (*a se*) *zbate* < lat. *exbattere (cf. DLR s. v.). În timp ce în cazul perechii *bătătarnică* - *bătătarniță* este evidentă legătura

¹ Legătura semantică cu *a se abate* fiind evidentă, cele două adjective dialectale trebuie raportate la acest verb și nu la *a bate*. Afereza lui *a-* nu ridică probleme, deoarece este un accident fonetic frecvent în graiuri și bine reprezentat mai ales în aria sudică.

semantică dintre sensul derivatelor și sensul verbului-bază (ideea de „deviere” fiins strâns legată de aceea de „mers pe margine”), în cazul raportării lui *zbătătoare* la (*a se*) *zbate* se adaugă la o motivare semantică destul de obscură o oarecare incertitudine etimologică, în sensul că prezența lui *z-* s-ar putea datora unei „prefixări” expresive (procedeu curent în graiurile sudice) pe aceeași temă ca cea din perechea *bătătarnică* – *bătătarniță* (cum pare să sugereze și definiția „*se abate* din turmă, rămânând mereu în urmă”); în acest din urmă caz, cei trei termeni ar constitui o serie sinonimică mai omogenă, adică raportabilă exclusiv la lat. *abbattere* și nu la două derivate latinești diferite de la *batt(u)ere*.

5. Seria derivatelor de la *margine* < lat. *marginem*

Această serie include derivatele simetrice *mărginară* și *mărginașă*, corespunzând poate celei mai curente fluctuații între sufixe din română; mai ales la nivel dialectal, variația liberă dintre sufixele *-ar* și *-aș* caracterizează un mare număr de cuvinte care au capacitatea de a genera derivate prin sufixare.

Legătura semantică dintre substantivul *margine* și derivatele sale adjectivale care se aplică unor trăsături comportamentale ale oilor este în acest caz primară, în sensul că semul esențial [margine] este lexicalizat prin semnificantul său cel mai propriu.

6. Seria derivatelor de la *razna* < v. sl. *разно*

Deși termenii cei mai productivi în formarea de serii sinonimice care desemnează oi care se remarcă printr-un comportament care le izolează de restul turmei sunt în mod vizibil cei de origine latină, adverbul vechi slav *разно* a generat și el o serie care, la fel ca termenul moștenit *aripă* (v. 3.), include nu numai derivate cu sufixe, ci și cuvinte create prin conversiune gramaticală: *raznă* poate funcționa, fără diferențieri semantice, atât ca substantiv (*oaie de raznă*), cât și ca adjectiv (*oaie raznă*), pentru a desemna o „oaie care, de obicei, umblă pe marginea turmei”. Această serie se raportează nu la un sem local, ca seria *ariparnică* etc., ci la noțiunea de dispersare (v. și 9.). Varianta fonetică dialectală *răzneată* – care păstrează fonetismul primar (față de *răzleț* din limba literară), cu *n*, al unui derivat normal de la împrumutul slav *razna* – are un sens aproape identic cu sensul adjectivului literar *răzleț* „care s-a desprins de colectivitate, care s-a depărtat de ceilalți; singur, singuratic” (DLR s. v.), putând fi considerată în ultimă instanță (abstracție făcând de fonetism) *singurul termen literar* din seria adjectivelor care denumesc comportamente specifice ale oilor.

Alături de derivatul comun cu limba literară, graiurile sudice au și un derivat în *-atic* (*răznatică*) – singurul din seria adjectivelor pentru însușiri

comportamentale ale oilor. Este posibil ca această creație lexicală să se datoreze contaminării cu *zănatică*, dubla apropiere (semantică și fonetică) pledând destul de puternic pentru această explicație.

II. Sinonime care nu formează familii lexicale

Celelalte cuvinte care denumesc obiceiul unor oi de a merge izolat de turmă sunt solitare, în sensul că, deși constituite prin procedee derivate foarte asemănătoare, se raportează la baze diferite și deci nu formează familii lexicale.

7. Derivarea de la *latură*

Adjectivul *lăturașă* are în comun cu seria discutată sub 5. atât derivarea de la o bază cu semantism aproape identic, cât și modalitatea de derivare (coincidența sufixului cu cel dintr-unul din termenii perechii de sub 5.). Crearea de derivate sinonime de la baze sinonime este un indiciu în plus al disponibilității expresive la care ne-am referit în legătură cu bogata serie a derivatelor de la *aripă* (v. 3.2.).

8. Derivarea de la *alerga* < lat. **allargare* < *largus*

Legătura semantică a derivatului adjectival *alergătoare* cu seria termenilor care desemnează un obicei de a merge izolat de restul turmei pare să fie justificată de sensul învechit menționat sub 2.3., dar este remarcabil felul în care acest cuvânt – care înseamnă „oaie care *se depărtează* de restul turmei”, nu „oaie care aleargă” – se asociază de fapt cu sensul primar al lat. **allargare*, derivat de la *largus* „abundent, din belșug” (Ernout-Meillet s. v.) și având deci sensul propriu „a *mări* distanța față de..., a se distanța, a se depărta”. Deși este, firește, imposibil de probat – atâta vreme cât este vorba de un cuvânt dintr-o terminologie specială, care, pe de o parte, este lipsită de atestări vechi, iar pe de altă parte, se vede a se fi constituit prin diverse transferuri semantice – că sensul din derivatul *alergătoare* este primar, coincidența lui cu ceea ce a fost în latină (și poate și în română, într-o fază mai veche; cf. DA s. v. *alerga*) sensul panromanului **allargare* dovedește cel puțin că evoluțiile semantice au o anumită ciclicitate și că un derivat relativ târziu poate să „reînvie” – independent de orice reminiscență istorică – sensul etimologic al familiei lexicale din care face parte.

9. Derivate care au în comun sensul „dispersare; înstrăinare”

Deși se referă, ca și derivatele discutate mai sus, la obiceiul oilor de a merge izolat de restul turmei, cuvintele pe care le vom analiza în această secțiune nu sunt reunite în jurul semului local [marginē], ci al unui înrudit cu semul [deviere] (comun derivatelor de la *bat-* și izolatului *alergătoare*), și anume

[dispersare]; un sem care intră în compoziția semantică a cuvintelor care desemnează caracterul izolat în raport cu o colectivitate este și [străin].

9.1. Evident legat de ideea de *dispersare* este derivatul *prăștară* „care paște întotdeauna pe marginea turmei”, raportabil, atât semantic, cât și etimologic, la verbul *a împrăștia* < *praștie* < v. sl. пращити; deși neprefixată, forma adjectivală dialectală se leagă, fără îndoială, de sensul verbului (extins considerabil față de sensul bazei substantivale, care este foarte special).

9.2. Sensul primar „străin” îl are împrumutul maghiar *bitangă* (cf. DA s. v.); de altfel, atât acest sens, cât și sensul secundar al lui *bitang*, „vagabond” pot explica folosirea lui *bitangă* pentru desemnarea unei oi „care umblă, de obicei, răzlețită de turmă”.

De asemenea, *pripază* este un adjectiv legat probabil de cuvântul literar *pripas*, în cazul căruia sensul „străin”, la fel ca și sensul „care rătăcește de acolo-colo”, sunt sensuri neetimologice, dezvoltate prin diferite asocieri; sensul primar, consemnat de DLR s. v. (I. (Învechit și popular) Pui de animal (domestic); p. ext. copil), corespunde unicului sens pe care Miklosich îl dă pentru v. sl. припасъ, și anume Fetus (*Lexicon paleosl.* s. v.). Extrem de interesant este, în cazul acestui cuvânt, faptul că DLR dă, ca un al treilea grup de sensuri, un „(Învechit) Vită rătăcită, fără stăpân; vită prinsă în semănături străine”, cu atestări începând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în pravile sau în documente care conțin reglementări agricole. Este verosimil ca acest sens să fi rămas viabil în graiurile sudice, iar (*oaie*) *pripază* să fie un *arhaism lexico-semantic*, nu o dezvoltare dialectală relativ recentă pe baza sensului mai larg „străin, venetic” sau „abandonat”.

10. Derivate care au în comun sensul „deficiență psihomotorie”

10.1. Adjectivul *căpiată* are o poziție aparte în seria acestor termeni și, de fapt, în ansamblul cuvintelor pe care le-am inclus în cercetare, fiind *singurul cuvânt care aparține vocabularului primar referitor la oi*, adică folosit în sensul propriu numai pentru referenți din această clasă. Particularitatea folosirii lui în graiurile sudice constă în ștergerea sensului propriu de „boală” în favoarea unui sens figurat de alt tip decât general cunoscut, adică nu prin generalizare metaforică („orice ființă dezorientată, zăpăcită”, chiar „neună”), ci prin păstrarea referinței speciale, dar prin reinterpretarea „dezorientării” ca „deviere de la comportamentul cel mai comun; izolare”.

10.2. Termenii *ceacâră*¹, *zurlie* 2° și *zvăpăiată* reprezintă cazuri de transfer metaforic, adică, pe de o parte, de extindere a referinței de la [+ uman] la [+ animat], iar pe de altă parte specializare a sensului, de la „nesiguranță/dezordine în mișcări” (provocată de diferiți factori) – *ceacâră*¹ 4° „amețit de băutura”, *zurliu* 2° „zvăpăiat, zănatic”, *zvăpăiat* „care este de o vioiciune excesivă și

nu poate fi astâmpărat” – la „lipsă de coordonare cu mișcările întregului grup” (în speță turmei).

11. Termeni cu motivări semantice neobișnuite

Un cuvânt cu totul aparte în seria adjectivelor pe care le-am inclus în această analiză este *arinatică*, singular atât prin faptul că este rezultatul unui complex de modificări fonetice care au șters aproape total legătura formală cu baza lui de derivare, cât și prin motivarea semantică a acestei derivări. În ciuda alterărilor fonetice puțin obișnuite, la originea formei *arinatică* se află verbul *a hrăni*² < v. sl. *хранити*, în care s-a produs fenomenul numit de Pușcariu 1946/1994:149 „înmugurirea sonantelor”, adică dezvoltarea unei vocale „epentetice” în interiorul unui grup de consoane din care a doua este o sonantă, în speță un grup *muta cum liquida*; printre numeroasele forme prin care Pușcariu exemplifică acest fenomen se află și *hărană* < *hrană* < v. sl. *храна*. Radicalul *hăran-*, rezultat din *hran-* prin „înmugurire”, s-a modificat mai departe prin fenomenul extrem de curent în graiurile muntenești al căderii lui *h-*, ca urmare a căruia fonetismele cele mai curente în graiurile muntenești sunt de tip *aină*, *oț*, *aide* < *haină*, *hoț*, *haide* (cf. și Pușcariu 1946/1994:60, după care acest fenomen caracterizează modul în care vorbesc „cei mai mulți români”, deci este supradialectal). Adjoncțiunea sufixului *-atic* (comp. și *răznică*, 6.) la rezultatul acestor prime alterări va fi dat *ărânică* (*a* etimologic din radicalul *hran-* închizându-se în poziție atonă), după care vocalele din primele două silabe s-au modificat mai departe, probabil prin deschiderea celei dintâi grație poziției inițiale și apoi asimilării regresive a celei de-a doua la *i* din sufix; ordinea producerii acestor accidente ar fi putut fi și inversă.

Mai neobișnuită decât alterarea fonetică este în cazul acestui cuvânt motivarea semantică, prin care, deși desemnează aceeași trăsătură de comportament ca celelalte, este izolat de ele. Explicația stă în faptul că oaia „care merge pe partea laterală a turmei” (DGS s. v.) are obiceiul de a se hrăni cu ceea ce găsește pe margine; în acest caz, motivarea semnificantului este sensibil diferită de ceea ce se întâmplă în cazurile discutate mai sus, deoarece raportarea nu e face nici local (loc izolat), nici modal (mișcare de izolare sau mișcare dezordonată), ci „consecutiv”, prin aluzia la o acțiune posterioară izolării de restul turmei.

² Pentru clarificarea acestei etimologii, ca și pentru sugestiile de clarificare a cuvintelor ce vor fi discutate în continuare mulțumim în mod special colegei noastre, doamnei Iulia Mărgărit.

12. Termeni cu etimologie extrem de nesigură sau obscură

12.1. Adjectivul *iergheană* este un derivat în care sufixul de origine slavă *-ean* (v. sl. *-ѣниѣ*) este ușor de recunoscut, dar în care baza este, la prima vedere, inexplicabilă. Un cuvânt care este într-o oarecare măsură, înrudit semantic și apropiat și ca structură fonetică ar fi *herghelie*, care, în virtutea fenomenului menționat sub **11.**, poate ajunge la o inițială vocalică, ulterior preiotată, adică la o structură inițială *ierghe-* ([⁷ʰeʃ e]); cf. *erghelegiu*, *erghelie*, *erghelist* și *ergheliu* în DGS vol. II; *erghelie*, *ierghelie* DA s. v. *herghelie* < tc. *hergelè*. Asocierea acestui cuvânt cu sensul „oaie care se izolează de restul turmei” ar fi posibilă pe calea (*animal*) *ierghean* (= de herghelie) = „animal care nu e foarte docil” (comp. și *zurlie* și *zvăpăiată*, **10.2.**).

12.2. Aproape imposibil de clarificat este originea adjectivului *răzgușită*, care, după toate aparențele, se datorează unei contaminări între două forme, dintre care cel puțin una cu prefixul *răz-* < v. sl. *raz-*, care are un sens antonimic, disociativ (cf. și definiția din DGS: (oaia) *răzgușită* = cea care „se rupe din turmă”) sau privativ foarte puternic³. Acest cuvânt pare a fi o creație de moment, poate rezultatul asocierii unor cuvinte ca *rătăcită*, *răzlețită* (poate chiar și *răvășită*, în care este relevant sensul „a tulbura ordinea” al lui *a răvăși*) – în care segmentele fonetice medial și final coincid cu cele din *răzgușită* – cu o nevoie de expresivitate fonetică.

13. Etimologia termenilor

Cuvintele analizate sunt derivate ale căror baze se pot clasifica, în ceea ce privește etimologia, în mai multe categorii, între care primează **termenii moșteniți din latină** (v. **3.**, **4.**, **5.**, **7.**, **8.**), urmați de cei **de origine slavă** (v. **6.**, **9.1.**, **9.2.**, **10.1.**, **11.**), **turcă** (v. **10.2.**: *ceacâr* < tc. *çakyr*; poate **12.1.**), **neogrecă** (v. **10.2.**: *zurliu* < ngr. ζουρλόζ) și **maghiară** (v. **9.2.**: *bitang* < magh. *bitang*). Ponderea fiecărui strat etimologic în seria termenilor de care ne-am ocupat aici poate fi considerată o repetare fidelă, la o scară extrem de redusă și într-un domeniu destul de periferic, a stratificării etimologice a lexicului limbii române.

14. Numeroasele forme create pe teren românesc arată, pe de o parte, felul în care păstoritul și-a creat o terminologie proprie și remarcabila disponibilitate de a îmbogăți această terminologie prin „multiplicări” sinonimice în cadrul aceleiași familii lexicale (v. seriile de sub **I.**); pe de altă parte, bogăția

³ Miklosich echivalează v. sl. *razъ* – pe care îl caracterizează ca prefix care în limbile slave moderne a asumat și valoarea de prepoziție – cu lat. *dis-* (*Lexicon paleosl.* s. v.).

inventarului lexical care se înscrie într-un câmp semantic cu totul special (reduc, în ultimă instanță, la un singur sens de bază, căruia îi corespunde un singur tip referențial: oaie care merge izolat de turmă) este o măsură a importanței pe care „terminologia păstoritului” o are în cadrul lexicului graiurilor dacoromâne actuale.

BIBLIOGRAFIE

- Celac, Alina, 2007, *Terminologia păstoritului în graiurile dacoromâne sudice*, București, Editura Fundația națională pentru știință și artă.
- Ciorănescu, Alexandru, 2009, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Saeculum. (CDER)
- Ion Ionică, Ion, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha; coordonator: Maria Marin, *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, volumul I, 2009; volumul al II-lea, 2010; volumul al III-lea, 2011, București, Editura Academiei Române. (DGS)
- Dicționarul limbii române. Întocmit și publicat cu sprijinul Majestății Sale Regelui Carol I, 1913-1940*, București, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea. (DA)
- Dicționarul limbii române* (Serie nouă), 1965 ș. u., București, Editura Academiei Române. (DLR)
- Ernout, A., A. Meillet, 1959, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Quatrième édition, revue, corrigée et augmentée d'un index, Paris, Librairie C. Klincksieck.
- Miklosich, Fr., 1862-1865, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Viena, Wilhelm Braumüller.
- Pușcariu, Sextil, 1946/1994, *Limba română*. Vol. II. *Rostirea*, Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram, EA, București, 1994; text care, după cum rezultă din afirmația autoarei ediției (p. 37), reproduce „manuscrisul original al lucrării, în forma lui revăzută și completată de autor în 1946”.

Viviana-Monica ILIE-FĂTU
 Institutul de Lingvistică al Academiei Române
 „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București